

Эмануіл ЮФЕ

КРЫТЫК З ВЯЛІКАЙ ЛІТАРЫ – ВАРЛЕН БЕЧЫК

Успамінаючы беларускага крытыка і літаратуразнаўцу Варлена Бечыка (25 чэрвеня 1939 г., в. Астрашыцкі Гародок Мінскага р-на – 13 лістапада 1985 г.), народны паэт Беларусі Пімен Панчанка адзначыў: «Ёсць людзі, якія валодаюць абсалютным музыкальным слыхам. Іх сэрцы поўняцца радасцю, калі яны чуюць бліскачае выкананне сімфоній, арыя, песняў, яны чуйна ўлаўліваюць кожную недакладнасць, а тым больш фальшывую ноту, наогул фальш.

Вось такім абсалютна паэтычным слыхам валодаў выдатны крытык Варлен Леанідавіч Бечык...

У яго чулае сэрца, у абсяг яго назіранняў, думак, радасці і трывог трапіла ледзь не ўся беларуская паэзія, а таксама руская, іншых братніх народаў, многае з сусветнай класікі...

З павагай і любоўю Варлен піша пра сваё пакаленне (рознасць у некалькі гадоў не бяром у разлік): Хадановіч, Стральцоў, Вярцінскі, Гілевіч, Барадулін, Бураўкін, Зуёнак, Сіпакоў, Кудравец, Сёмуха, Янішчыц і іншыя. Свежа і пераканаўча

аналізуе творы старэйшых паэтаў. Слова “аналізуе” не зусім падыходзіць да радкоў Бечыка. Гэта хутчэй суперажыванне, радасць адкрыцця, якой ён хоча падзяліцца спачатку з самім сабой, а потым і з усімі людзьмі: якія паэты, якія асобы, якая праўда... боль і справядлівасць!» [1, с. 5].

...Мы пазнаёміліся 58 гадоў таму – у 1956 г., будучы студэнтамі БДУ. Мой зямляк Яўген Несцяровіч, студэнт другога курса філалагічнага факультэта, пазнаёміў мяне, студэнта першага курса гістарычнага факультэта, са сваім сябрам і аднакурснікам Варленам Бечыкам. Ён і сёння стаіць перад маімі вачыма – сціплы хударлявы юнак з разумнымі, праніклівымі вачамі і своеасаблівай усмешкай.

Ацэньваючы сёння творчую спадчыну В. Бечыка, можна адзначыць, што ў яго асобе беларуская літаратура страціла літаратурнага крытыка з вялікай літары, аднаго з самых таленавітых літаратуразнаўцаў, з думкай якога лічыліся і якую паважалі Аркадзь Куляшоў, Пімен Панчанка. Максім Танк, Пятрусь Броўка, Ніл Гілевіч, Рыгор Барадулін, Яўгенія Янішчыц, Янка Сіпакоў і іншыя беларускія паэты.

Ён пачаў друкавацца з 20 гадоў – з 1959-га, але першы зборнік літаратурна-крытычных артыкулаў пад назвай “Свет жывы і блізкі” выдаў у 35 гадоў – у 1974 г. Першая кніга маладога крытыка звярнула на сябе ўвагу тым, што, аналізуючы мастацкі твор, В. Бечык імкнуўся глыбока раскрыць яго эмацыйны і ідэяна-мастацкі змест.

Унутраная праблематыка кнігі адзначана роздумам пра сувязі літаратуры з жыццём, духоўнае багацце творчай асобы, талент і натхненне, культуру творчасці і мастацкае майстэрства, грамадзянскую адказнасць пісьменніка. У кароткай прадмове “Ад аўтара” В. Бечык адзначаў: “Свет жывы і блізкі – свет роднай літаратуры. Якая столькі разоў дарыла радасць і пашырала далягляды жыцця, узнімала над будзённымі абыякавасцю або надавала будзённаму асаблівае значэнне і сэнс. З ёю, літаратурай, і праз яе глыбей пазнаеш жыццё і людзей, знаходзіш сябе ў іншых лю-

дзях, шмат што адкрываеш у самім сабе. Літаратура дае нам урокі праўды і прыгажосці, вучыць чалавечнасці, пабуджае да неспакою, узмацняе прагу добра і гармоніі”.

Самым любімым паэтам В. Бечыка ўвесь час заставаўся Аркадзь Куляшоў. Менавіта яго паэзіі была прысвечана кандыдацкая дысертацыя В. Бечыка на тэму “Поэзия Аркадия Кулешова (становление и развитие творческой индивидуальности)”. абароненая ў 1974 г. Навуковым кіраўніком быў будучы народны пісьменнік Беларусі Іван Навуменка, у той час член-карэспандэнт АН БССР, доктар філалагічных навук, прафесар, першым афіцыйным апанентам выступаў правадзейны член Акадэміі педагагічных навук СССР, доктар філалагічных навук прафесар Васіль Івашын.

І менавіта творчасці А. Куляшова быў прысвечаны першы літаратурна-крытычны артыкул першай кнігі маладога крытыка. Ён насіў назву “Пяройдзе шлях у новы шлях...”. Сёння, як і сорак гадоў таму, нельга без хвалявання чытаць радкі: “Як і для многіх чытачоў, для мяне, калі я думаю пра сапраўдную паэзію і згадваю лепшае, што ёю мне дадзена – сярод першых душэўных спадарожніц, – згадваецца, і не проста згадваецца, а адразу пачынае разгортвацца і інтэнсіўна жыць у душы паэзія Аркадзя Куляшова.

Знаёмая, не раз чытаная, любімая паэзія... Колькі разоў прыходзіла яна да нас і кожны раз па-новаму паланіла сваёй праўдай і прыгажосцю, дарыла глыбокія перажыванні. Колькі перажыта разам з паэтавым словам радасці і гора. Колькі знойдзена тут свайго, колькі аддадзена душэўнай энергіі пры чытанні, перачытванні, пры першых і наступных сустрэчах з яго творамі” [2, с. 4].

“Ад сэрца ў сэрца” – так назваў В. Бечык артыкул пра паэзію Пімена Панчанкі. Ёсць падставы сцвярджаць, што ён першым раскрыў самае галоўнае, самае істотнае ў творчасці чалавека, якому зусім нядаўна да гэтага, у 1973 г., было прысвоена званне народнага паэта Беларусі. Вось на што малады крытык звяртаў увагу чытача: «На дзіва разнастайны і шчодры паэт Пімен Панчанка. Ледзь толькі паспееш абагульніць свае ранейшыя ўражанні аб ім, а ён ужо – новы, прасветлены нейкі – прыходзіць раптам з новай радасцю або з новым горам, з новым перажываннем зменлівага, стракатага, адлюстраванага ў гэтай зменлівасці і стракатасці сучаснага свету...

<...> У Панчанкі кожны верш сведчыць аб імкненні злавіць і замацаваць імгненны рух душы ў моманты змен і развіцця адчуванняў. Цэльнасць жа, маштабнасць яго паэзіі ствараецца, дасягаецца, сцвярджаецца моцным характа-

рам з мабільнай успрымальнасцю і ўстойлівымі маральнымі і творчымі асновамі, якімі вызначаецца “густое” ўспрыняцце знешняга свету і адначасова імклівае яго асэнсаванне, душэўнае размеркаванне – у адпаведнасці з ідэаламі, прынцыпамі, паняццямі і меркаваннямі аб жыцці і часе» [2, с. 67, 69].

Адзін з артыкулаў пад назваю “Таварыш, народ, Радзіма” В. Бечык прысвяціў аналізу апавесці “Сотнікаў” Васіля Быкава. Ён стаў адным з першых крытыкаў, які аб’ектыўна ацаніў вартасці гэтага твора: падкрэсліў, што хоць апавесць не пазбаўлена пэўных творчых пралікаў, мае і многія вартасці. Між іншым ён зазначыў: «І калі ў далейшай размове пра гэтую апавесць не будзе спецыяльна падкрэслівацца тая дакладнасць і праўдзівасць, што ствараюць уражанне выключнай верагоднасці апісваемых падзей і робяць чытача іх душэўным саўдзельнікам, калі амаль што не гаворыцца пра тое, што апавяданне аб падзеях заўсёды ў В. Быкава мае самую цесную – і прытым натуральную – сувязь з псіхалогіяй дзеючых асоб, – то толькі таму, што гэтыя якасці выяўляюцца на-кожнай старонцы. В. Быкаў умее дакладна, акрэслена і поўна ўзнавіць усю атмасферу падзей. Яму верыш: так, менавіта так павінны дзейнічаць і думаць людзі ў гэтых абставінах; увесь ланцуг штрыхоў і дэталей здаецца сабраным дакладна і трывалым ва ўсіх узаемасувязях.

В. Быкаў, трымаючыся гуманістычных традыцый нашай літаратуры аб вайне, з бязлітаснай праўдзівасцю выяўляе трагізм падзей, не даючы палёгкі ў духоўнай працы чытачу ніякімі “змякчэннямі”, сурова і цвёрда накіроўваючы наш позірк на цяжэйшыя для чалавечай волі і духу фізічныя і духоўныя пакуты, што выпадаюць на долю ўдзельнікаў падзей» [2, с. 92 – 93].

У 1979 г. у выдавецтве “Навука і тэхніка” выйшла ў свет кніга “Беларуская савецкая лірыка” Міхася Яроша і Варлена Бечыка.

Менавіта пярэ Варлена Леанідавіча належаць тры апошнія раздзелы: “У грозны час”, “Ад руінаў і ад успамінаў далей і далей...” і “Далягляды сучаснай лірыкі”. Характарызуючы беларускую паэзію ў час Вялікай Айчыннай вайны, ён выказаў такія думкі: “У гэты час беларуская паэзія сягала да такіх паэтычных вышынь і выявіла такія рэсурсы ідэйна-мастацкай змястоўнасці, што яе здабыткі, вопыт, урокі маюць для нас непераходнае значэнне.

...У гэты час як ніколі праглі вершаў. Вершы былі неабходнымі і жаданымі. Іх чыталі з асаблівай душэўнай задачай, далучаючы да таго, што сказана ў паэтычным творы, і ўсё перажытае, сваё – і боль страт, і горыч расстанняў, і веру, надзею, упэўненасць у перамозе, і абвостранае

вайной пачуццё любві да жыцця, да Радзімы...” [3, с. 145 – 147].

Характарызуючы паэзію П. Броўкі, П. Глебкі, М. Танка, А. Куляшова, П. Панчанкі, М. Лужаніна, К. Кірэенкі, А. Вялюгіна часоў вайны, В. Бечык звяртае ўвагу, што ваенныя вершы – важны этап (не толькі біяграфічна, але і па мастацкай значнасці) у творчай біяграфіі М. Калачынскага, А. Зарыцкага, А. Астрэйкі, П. Пестрака, Р. Няхая, А. Бачылы, А. Русецкага, Э. Агняцвет, Н. Тарас, П. Пранузы, П. Прыходзькі, А. Русака.

Аналізуючы беларускую пасляваенную паэзію, крытык прыходзіць да высновы, што ўнутраны свет сучасніка ўскладніўся, узбагаціўся ваенным вопытам. Хоць на Беларусі асабліва востра адчуваліся жахлівыя наступствы вайны – рэспубліка была ў руінах і попеле, – усё ж найперш у паэзіі знайшлі выяўленне радасных пачуцці.

Лірыка Я. Коласа, лічыць В. Бечык, набывае новую паэтычную шырыню, характар мудрай, стрыманай, крыху журботнай развагі пра перажытае.

Што датычыцца танкаўскай лірыкі пасляваеннага часу, то яна вельмі паўнагучная, інтэлектуальна насычаная і глыбінна народная.

Куляшоўская паэзія, на думку крытыка, жыве ўжо і дышае іншым – энергіяй нерастрачанай маладосці, захопленасцю жыццём, прыгажосцю прыроды, светлай радасцю міру.

Разам з тым В. Бечык выказаў горкую праўду, якую спрабавалі ў свой час схаваць партыйнае кіраўніцтва БССР, кіраўніцтва Саюза пісьменнікаў рэспублікі і некаторыя крытыкі: «*Такім чынам, у канцы 40-х на пачатку 50-х гг. лірычная паэзія перажывала значныя цяжкасці. Тэматычная, “гарызантальная” актыўнасць лірычнай паэзіі не забяспечвалася дастатковымі ўнутранымі рэсурсамі. Сацыяльна-грамадскі пачатак адрываўся ад асабовага. Чалавек як мера ўсіх каштоўнасцей (К. Маркс) у лірыцы абязлічваўся, нівеліраваўся. На нейкі час быў звужаны фронт пошукаў, аслабла ўвага да паэтычнай тэхнікі, на многіх вершах ляжаў адбітак рытмічнай, інтанацыйнай, кампазіцыйнай, стылявой аднастайнасці. Правамерна сказаць, што паэзія пачынала адставаць ад жыцця, збеднена паказваць багацце ўнутранага свету сучасніка» [3, с. 235].*

Пасля напісання гэтых радкоў В. Бечыка прайшло ўжо сорак пяць гадоў. Але і сёння яны таксама актуальны, як і раней: «*Сёння ў нашай паэзіі – строгая пара. Ад яе многа патрабуецца. Патрабаванні самыя высокія. Чытачы прагнуць і вострай надзённасці, і шырокай праблемнасці, грамадзянскай смеласці. І ўнутранай напоўнена-*

сці. Няспелае слова, несамастойнае выказванне, павярхоўнасць думкі ніхто не схільны дараваць. Ды гэта нават і не патрабаванні, а перадумовы для дзейснага быцця паэзіі ў грамадстве. Каб душа адгукнулася на вершы, паэтычнаму слову трэба быць праўдзівым. Праніклівым, новым, унутрана неабходным як для самога паэта, так і для чытачоў.

Вершаў сёння пішацца многа, можа нават больш, чым можна прачытаць. Але далёка не заўсёды абуджаюць яны душу, выяўляюць унутраны змест часу, успрымаюцца як жывая рэальнасць духу» [3, с. 286].

Варлен Бечык адным з першых крытыкаў і літаратуразнаўцаў даў годную ацэнку творчасці такіх мэтраў беларускай паэзіі, як народны паэт Беларусі Рыгор Барадулін і лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі Анатоль Вяцінскі. На яго думку, гэта розныя паэты. Крытыка нярэдка супрацьпастаўляе іх, для чаго мае шмат падстаў. А. Вяцінскі – паэт дапытлівай думкі, схільны да рацыяналістычнага асэнсавання жыцця. У пэўным сэнсе можна сказаць, што яго пачуцці, перажыванні амаль заўсёды запраграмаваны на вырашэнне нейкіх ідэйных, маральных задач. Паэзія Р. Барадуліна, наадварот, вылучаецца захапленнем непадатлівай для рацыяналістычнага фармулявання пlynню жыцця, імправізацыйнасцю, нечаканай асацыятыўнасцю. Кожны з іх, канстатуе крытык, не толькі ўвасабляе вопыт свайго пакалення, але нярэдка і дасягае той духоўна-паэтычнай маштабнасці, калі сказанае, выяўленае ў слове становіцца шырэйшым за ўласна біяграфічнае, успрымаецца як вынік агульнаграмадскіх шуканняў.

Значнай падзеяй у літаратурным жыцці Беларусі 1980 г. стаў выхад кнігі “Беларуская літаратура: Дзень сённяшні” пад рэдакцыяй доктара філалагічных навук П. Дзюбайлы. Аўтарам першага раздзела выдання пад назвай “Далягляды лірыкі” быў В. Бечык. Вось якія пытанні хвалявалі крытыка і літаратуразнаўцу: «*Многія маладыя паэты (асабліва паэтэсы) амаль абмінаюць сур’ёзную маральную праблематыку часу. У іх паэзіі шмат “дзіўнага”, “казачнага”, “сіняга”, “акордаў”, “пялёсткаў” і ўсякіх іншых аздоб, якімі аўтары ўпрыгожваюць свет...*

Галоўнае, чаго не хапае маладым паэтам, – умельства вывесці свае адчуванні “на шырыню людскіх настрояў” (П. Глебкі), навучыцца знаходзіць сябе ў другіх людзях, а другіх людзей у сабе. Гэта немагчыма без вялікай актыўнасці душы, без настроенасці на адкрыццё і пошук, але дасягаецца не дэкларацыйнымі абвяшчэннямі» [4, с. 51].

У 1981 г. В. Бечыку споўнілася 42 гады. Ён знаходзіўся ў росквіце літаратуразнаўчага та-

ленту і стаў адным з самых аўтарытэтных літаратурных крытыкаў. У гэты час выйшаў у свет яго новы твор, што адразу прыцягнуў увагу прыхільнікаў беларускай паэзіі, – “Шлях да акіяна: Кніга пра паэзію А. Куляшова”. Гэта не было паўтарэнне думак, выказаных раней вядомым крытыкам Рыгорам Бярозкіным, якога ў той час называлі “крытыкам нумар адзін”, у кнігах “Аркадзій Кулешов: крытыко-біяграфічны очерк” (М., 1960) і “Аркадзій Куляшоў: Нарыс жыцця і творчасці” (Мінск, 1978). Адрасаваная спецыялістам, настаўнікам літаратуры, студэнтам, бібліятэкарам – усім, хто любіць паэзію і цікавіцца ёю, – новая кніга “Шлях да акіяна” В. Бечыка раскрывала духоўныя далягляды і мастацкі свет паэзіі А. Куляшова, яе сувязі з часам і жыццём народа, прасочвала творчы шлях народнага паэта Беларусі ад вытокаў да акіяніскіх прастораў, аналізавала галоўныя творы выдатнага майстра беларускай і ўсёй савецкай паэзіі. Выданне заканчваецца словамі: “Гэта паэзія глыбокіх думак і моцных пачуццяў. Напружаная роздуму пра чалавека і чалавецтва, пра жыццё і час. Таму яна валодае такой сілай уздзеяння. Адкрывае новыя духоўныя магчымасці чалавека і самой паэзіі.

Свет Куляшова – свет сапраўднай, патрэбнай людзям паэзіі” [5, с. 269].

Зборнік літаратурна-крытычных артыкулаў “Прад высокаю красою...” В. Бечыка, які выйшаў у свет у 1984 г., стаў яго апошняй прыжыццёвай кнігай. У ім былі разгледжаны ідэйна-мастацкія і духоўныя пошукі беларускай літаратуры таго часу, вялася размова пра творчасць П. Броўкі, А. Куляшова, М. Танка, П. Панчанкі, М. Лужаніна, Р. Барадуліна, А. Вярцінскага, Н. Гілевіча, Е. Лось, а таксама літаратараў малодшых пакаленняў. Вельмі важна, што з новых пазіцый былі перачытаны і пераасэнсаваны некаторыя старонкі нашай спадчыны (беларускія баллады, паэзія ваеннага часу).

Нельга без хвалявання і несучаснага болю, што нядаўна нас пакінуў такі арыгінальны паэт – Рыгор Барадулін, – чытаць асобныя радкі артыкула “Свет увесь жывы табой...”: «Дзівосная сіла ў гэтай паэзіі. Вось нідзе не сказана, што трэба быць шчырым і добрым. А цёплая хваля шчырасці і дабратаў ўжо выносіць да нейкіх прыгожых, добрых памкненняў...

<...> Паэт гаворыць пра маці, пра землякоў, пра дзяцінства, пра дарогі сталасці. І ва ўсім паўстае светлы і велічны, бясконца дарагі і поўны красы вобраз Радзімы...

Рыгор Барадулін піша пра сваю маці, але яе светлы вобраз становіцца ўвасабленнем усіх нашых мацярок. Яе песня – песня народа, спадарожніца долі народнай (“Матчына песня, ты ў

полі гарбела, на маразах у чужыне гібела...”). Яе вечнае дбанне – усеагульны ўрок любові да працы і любові да людзей, жыццлялюбнасці, шчырасці, дабратаў. Гэта наша, агульная» [6, с. 81, 83].

Артыкул пра Ніла Гілевіча атрымаў назву “Любоўю кроўнай...”. І хоць пра народнага паэта Беларусі пісалі многія крытыкі і літаратуразнаўцы, ацэнка В. Бечыка сутнасці яго паэзіі, бадай, самая пранікнёная і аб’ектыўная: «У выдатным вершы “ты кажаш, я не ведаю вайны...”, у патрыятычнай араторыі “Гарыць, гарыць мая Лагойшчына...”, у паэмах “Сто вузлоў памяці”, “Недзялення”, “Заручыны” і іншых творах высокага грамадскага гучання вельмі моцна адчуваюцца душэўна-біяграфічныя сувязі з тым, што адбылася ў час Вялікай Айчыннай вайны... У роспачы болю, пакутах, у нечуваным драматызме і гераізме бачыцца той суровы час. Са збалелага сэрца вынікае паэтычнае слова. І яно, несучы ношу вялікіх народных перажыванняў, то поўніцца гневам, то смуткуе, то адгукаецца пляшчотаю, то нясе спачуванне, прамаўляе гэта адразу. І словы паэта ўваходзяць у нашы душы, нараджаюць такое ж моцнае пачуццё...

<...> Страсна выступаючы супраць няўвагі да чалавека, супраць няшчырасці, падману, эгаізму, грамадскай абыхавасці і безадказнасці, паэт спавядае баявую, наступальную лірыку з выразнай грамадзянскай і маральнай ацэнкай з’яў жыцця, чалавечых паводзін» [6, с. 115 – 116, 118].

Вядомы беларускі крытык і літаратуразнаўца Р. Бярозкін, калега В. Бечыка, памёр 1 снежня 1981 г. Варлен Леанідавіч многаму навучыўся ў яго. Аднойчы ў размове з аўтарам гэтых радкоў ён сказаў: «Я зайздросічу Рыгору Саламонавічу “белай зайздросцю”». Менавіта яго памяці прысвечаны артыкул “У непарыўным адзінстве”, які можна назваць “Штрыхі да аб’ектыўнага партрэта Рыгора Бярозкіна”. Ён пачынаецца словамі: “Сапраўдны крытык павінен уплываць на літаратурны працэс. Слова Рыгора Бярозкіна было такім – важкім і дзейным. Да яго прыслухоўваліся, з ім лічыліся нават тыя, хто ў нечым не падзяляў высновы і ацэнкі крытыка. Рыгор Бярозкін шчыра любіў мастацкую літаратуру, асабліва паэзію. Умеў захапляцца і радавацца, аддаць належнае творчай удачы. Але ён быў крытыкам строгім і не пагаджаўся на паблаглівасць, зніжэнне крытэрыяў... Гэта раздражняла і крыўдзіла. Ён ведаў гэта, нярэдка засмучаўся. Але іначай не мог. Любоў да літаратуры, вернасць прызначэнню абавязвалі яго да шчырасці і праўды” [6, с. 127].

Варлена Леанідавіча не стала 13 лістапада 1985 г. Яму было толькі 46 гадоў.

На мой погляд, самую праўдзівую і аб’ектыўную ацэнку творчай спадчыны В. Бечыка даў

вядомы беларускі крытык і літаратуразнаўца, кандыдат філалагічных навук Серафім Андраюк: «Высокай красою была надзелена для Бечыка родная літаратура, найперш паэзія. Паэзіі ён быў адданы асабліва, жыў паэзіяй. У свеце паэзіі, у стыхія паэтычнага слова, якая была для яго надзвычай блізкаю, адчуваў ён сябе вельмі свабодна. Арганічна. Разам з тым і ўнутрана засяроджана, у вышэйшай ступені адказна...»

Патрабаванні да сябе як да крытыка ў Бечыка былі надзвычай высокія...

У Бечыка-крытыка было выключна развіта пачуццё праўдзівасці. Любы фальш у літаратуры, у творы адчуваў адразу. Бо літаратура ў часы застоўныя навучылася падаваць праўду з такой колькасцю «але», што яна губляла сваю сутнасць, так гэтую праўду прыгладжаць, прычэсваць, што і пазнаць яе нельга было...

Крытык востра адчуваў небяспеку для літаратуры паўпраўды, «шчырай няшчырасці», бо разлічаны яны заўсёды на падман, разлічаны не на рэальнасць (няхай і эстэтычную), а на гульню, гульню «ў паддаўкі» з рэчаіснасцю. Такая паўпраўда і няшчырая шчырасць або шчырая няшчырасць намнога горш адкрытай няпраўды і няшчырасці...» [7, с. 5 – 6].

Шэраг кніг і артыкулаў В. Бечыка выйшаў пасля яго смерці. Сярод іх матэрыял «Дарога толькі пачыналася», апублікаваны ў 1986 г. у кнізе «На досвітку» Ігара Хадановіча і прысвечаны памяці гэтага таленавітага журналіста і пісьменніка, які трагічна загінуў 9 студзеня 1966 г. (яму ішоў толькі 26-ы год). У 1986 г. у Мінску выйшла ў свет кніга «Песні змагання», дзе былі змешчаны вершы беларускіх паэтаў, напісаныя на перадавых пазіцыях, у партызанскіх лясках. В. Бечык быў укладальнікам і аўтарам уступнага артыкула «Векапомнае». А ў 1986 г. свет убачыла выданне «Радзіме – радок і жыццё», аўтарам якога быў В. Бечык. У 1989 г. апублікаваная кніга «Выбранае: літаратурна-крытычныя артыкулы», а ў 1993-м – «Радкі і жыццё: старонкі дзённіка».

У 2005 г. у выдавецтве «Беларускі кнігазбор» выйшла ў свет першая кніга выдання «Скрыжалі памяці: з творчай спадчыны пісьменнікаў Беларусі, якія загінулі ў гады Другой сусветнай вайны». Аўтар уступнага артыкула – Варлен Бечык. У тым жа 2005 г. выйшлі другая і трэцяя кнігі выдання.

«Варлен Бечык надзелены быў шырокай і чулай душой, – пісаў С. Андраюк, – добрым, спагадлівым сэрцам, быў чалавек лагодны і памяркоўны. І ён дзесьці ўвесь час непакоіўся, нават баяўся, каб ягоная чалавечая добрасць і лагоднасць не стала крытычнай (ды і чалавечай) бесхарактарнасцю, што роўная беспрынцыповасці.

Неспакой суб’ектыўна зразумелы. Але здарыцца такое не магло. Не магло не толькі таму, што Бечык гэтага не хацеў. Ён проста не мог гэтага зрабіць. Не мог, бо ягоныя маральныя прынцыпы – крышталёвая сумленнасць і праўдзівасць, ягоная творчая пазіцыя, эстэтычныя крытэрыі не дазвалялі яму так зрабіць» [7, с. 6].

А народны паэт Беларусі Пімен Панчанка падкрэсліваў: «Бечык прыводзіць словы, сказаныя пра іншага творцу: “Хворы на духоўную чэснасць”. Гэта стасуецца перш-наперш да самога Варлена...»

Варлен Бечык быў добры чалавек. Ён амаль ніколі гнеўна не «распякае» аўтара, а нават у не вельмі адораных паэтаў імкнецца знайсці нейкія светлыя праўдзівыя радкі.

...Перад намі паўстае жывы і непаўторны чалавек: разумны, глыбока адукаваны, прагны да жыцця, праўды, кніг і шчырага сяброўства. І вельмі самакрытычны, часамі, як нам бачна сёння, займаецца залішнім «самаедствам».

Але Варлен, нягледзячы на ўсе нягоды, застаецца аптымістам, улюбёным у жыццё, прыроду, людзей, таленавітыя творы. Такім ён стаіць перад нашымі вачыма – увесь у шчасці і захапленні «перад высокаю красою» [1, с. 5 – 6].

Кніга «Радкі і жыццё: Старонкі дзённіка», апублікаваная праз восем гадоў пасля смерці крытыка, дае добрае ўяўленне пра чалавечыя якасці В. Бечыка.

У час нашых сустрэч Варлен Леанідавіч неаднаразова выказваў жаль з-за таго, што мы дрэнна працуем над тым, каб выхаваць у нашай моладзі любоў да роднага, беларускага слова.

Уклад Варлена Бечыка ў беларускую крытыку і літаратуразнаўства варты таго, каб яго імя назаўсёды заставалася ў нашай памяці. Было б пажадана, каб пісьменніцкія арганізацыі Беларусі прынялі рашэнне аб прысуджэнні прэміі імя Варлена Бечыка за найлепшыя працы ў галіне крытыкі і літаратуразнаўства.

Спіс літаратуры

1. Панчанка, П. Варлен Бечык / П. Панчанка // Радкі і жыццё : Старонкі дзённіка / В. Бечык. – Мінск : Маст. літ., 1993.
2. Бечык, В. Свет жывы і блізкі : Зборнік крытычных артыкулаў / В. Бечык. – Мінск : Маст. літ., 1974.
3. Ярош, М. Р. Беларуская савецкая лірыка / М. Р. Ярош, В. Л. Бечык. – Мінск : Навука і тэхніка, 1979.
4. Беларуская літаратура : Дзень сённяшні. – Мінск : Навука і тэхніка, 1980.
5. Бечык, В. Шлях да акіяна : Кніга пра паэзію А. Куляшова / В. Бечык. – Мінск : Маст. літ., 1981.
6. Бечык, В. Прад высокаю красою... : Літаратурна-крытычныя артыкулы / В. Бечык. – Мінск : Маст. літ., 1984.
7. Андраюк, С. Свой у свеце літаратуры / С. Андраюк // Выбранае : Літаратурна-крытычныя артыкулы / В. Бечык. – Мінск : Маст. літ., 1989.